

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: At Biskop Martensens Taushed er 1) christeligt uforsvarlig; 2) latterlig; 3) dum-klog; 4) i mere end een Henseende foragtelig

Citation: Kierkegaard, Søren: "At Biskop Martensens Taushed er 1) christeligt uforsvarlig; 2) latterlig; 3) dum-klog; 4) i mere end een Henseende foragtelig", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 14*, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2010, s. 501. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-bmt-txt-shoot-id4ea14fb2-e4fd-45f7-8d1e-f41fc07c319b.pdf> (tilgået 19. juli 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 14

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden. [Læs CC0-erklæringen](#)

*** At Biskop Martensens Taushed er 1) christeligt uforsvarlig; 2) latterlig; 3) dum-klog; 4) i mere end een Henseende foragtelig.**

1) **A**t den, christeligt, er uforsvarlig. Det er, som ogsaa en Apostel indskærper, en Christens Pligt altid at være villig til at forsvare sig betræffende det Haab, som er i ham : betræffende sin Christendom. Og hvor ganske i sin Orden; en Christen, denne Sandhedens Elsker og Tilhænger, skulde han ikke altid være villig til at klare for sig og sin Anskuelse, altid rede til at vidne for det Sande og mod det Usande, afskyende mest af Alt ved Taushed at skulke sig til Noget eller fra Noget!

Og nu en christelig Biskop, og Landets øverste Biskop! Landets øverste Biskop; det er ham Menigheden seer hen til, af ham venter den Veiledning, ham stoler den paa, at han vil vidne mod det Usande og erklære sig for det Sande.

Og hvorledes bærer saa denne Landets øverste Biskop sig ad? Omtrent som Drengene Nytaarsaften, der benytte Leiligheden naar de see deres Snit til at kaste en Potte paa Folks Dør, og saa afsted, om ad en anden Gade, at Politiet ikke skal faae fat i dem: saaledes mente Biskop Martensen i det store Hurlumhei ved Anledning af min Artikel om Biskop Mynster at see sit Snit og kastede en Skarnfjerdig af Skjeldsord og Grovheder over mig – og saa afsted. Fra det Øieblik iagttog han den dybeste Taushed, og det uagtet det egenligen først ret for Alvor begyndte efter den Tid; thi med hver senere Artikel i »Fædrelandet« er Sagen egenligen bleven langt alvorligere end det om jeg virkelig havde traadt en afdød Mand for nær.

Men Biskop Martensen iagttager den dybeste Taushed. Og det uagtet han er bleven opfordret til at yttre sig. Eiheller denne Opfordring besvarede han, hvorimod der kom en anonym Artikel i »Berlingske Tidende«, som fraraadede Biskop Martensen at svare paa hin Opfordring.

Og dette (der erindr om Leporello og hans Replik: jeg svarer ikke, hvem det saa er) dette skal være forsvarligt for et Sandhedsvidne, en christelig Biskop, Landets øverste, paa hvem Menigheden kan forlade sig! Nei, en saadan Taushed er, christeligt, uforsvarlig, og en saadan Jammerlighed er, christeligt, langt værre end om Biskoppen var forfalden til Drik.

2) Den er latterlig. Overallt hvor det Latterlige er, lærer en af mine Pseudonymer, er ogsaa en Modsigelse. Saaledes nu med Taushed. En Taushed kan have mange forskellige Egenskaber i Retning af Godt eller Ondt, men latterlig er Taushed, naar den har den forbistrede Egenskab at den: taler. Dette er meget latterligt: en Taushed, der taler, taler ganske høit, og siger, saa Enhver kan høre det, hvad den skjuler, siger, hvad man just vil skjule ved Hjælp af Tausheden. Som naar Grevinde Orsini siger til Marinelli: »jeg vil hviske Dem Noget« og derpaa raaber ganske høit hvad hun vil sige: saaledes raaber denne Taushed ganske høit hvad den skjuler. Som det at gjøre sig usynlig ved Hjælp af at tage en hvid Pind i Munden – hvorved kun opnaaes, at der sees det mere, at man har en hvid Pind i Munden: saaledes raaber denne Taushed høiere end den høitideligste Forklaring af Biskoppen: jeg er i Vinden. Det raaber den saa tydeligt, at det kan høres ikke blot af de Indsigtsfuldere, men at Folket, den menige Mand kan forstaae det; og raaber det saa høit, at det kan høres ind i et Naborige.

3) Den er dum-klog. Den er ikke simplement dum, nei, den er dum ved at ville være klog, dum-klog. Det er ligesom naar der er Noget en Lærer ikke veed, hvilket jo meget godt kan hænde – og han da ikke selv ligefrem siger: »jeg veed det ikke«, men, klogt, vil lade som vidste han det, og Disciplene nu paatage sig i al Stilhed i Forhold til hvad de slutte heraf at subtrahere fra hans Anseelse. Det skal formentligen være saa klogt med denne Taushed; men det er dog en Dumhed; thi med hver Dag Biskop Martensen tier, subtraheres der i al Stilhed fra hans Anseelse. Selv om en Taushed ikke har den fatale Egenskab, at den forraader hvad den skjuler, der skal dog en i mange Aar erhvervet og hævdet Anseelse til for at kunne holde ud, naar det ikke er en ganske ubetydelig Person, der er Modparten. Og her er det en Begynder paa Bispestolen, og en Begynder, der begyndte saa uheldigt som Biskop Martensen med sin Tale i »Berlingske Tidende«; og den anden Part er en ham, intellectuelt og literairt, i det mindste fuldkommen Ligeberettiget, kun at jeg ikke har den, christeligt, latterlige Egenskab at være Conferensraad og tjene mange Tusinder i Gage.

Nei, denne Taushed er dum-klog. Det seer endogsaa De, som dog ikke have den sande Maalestok for hvad denne Taushed har at betyde.

Thi Biskop Martensen og jeg vi ere, som man siger, hinanden ikke ganske ubekjendte. Det er mange Aar, at der literairt har været et Mellemværende. Men saalænge den gamle Biskop levede, der nu engang var en saadan Ven af Stilhed, vaagede jeg (ogsaa af Pietet for en afdød Fader) fra min Side over, at det kunde gaae stille af. Det gik ganske stille af med det om Systemet, hvor Biskop Martensen ikke trak det længste Straa. Jeg vilde ikke angribe ham med hans Navn – og Biskop Martensen iagttog Taushed. Selv da den, der vel maatte betragtes som den for Biskop Martensen Farligste til at sige det, selv da Prof. Nielsen paa Prent lod ham forstaae, at min Pseudonym havde gjort det af med ham, hvad saa den næst Prof. Nielsen vel ham farligste til at sige det, Dr. Stilling, atter paa Prent lod ham forstaae, og hvad saa senere er blevet ham sagt

paa Prent ganske lige ud. Martensen iagttog Taushed.

Saa troede han, at jeg havde forløbet mig ved at tale om BiskopMynster, at Stemningen var mig imod, og man saae nu af hans Artikel, hvor gjerne han vilde overøse mig med Grovheder, altsaa hvor gjerne han vilde tale, naar han blot troede, at han kunde komme i Fordelen.

Og saa vil han igjen indtage Taushed! Ja, som dum-klog Taushed fortjener denne Taushed at nævnes den martensenske Taushed, forskjellig fra en Brutus, en Oraniens Taushed.

4) Den er i mere end een Henseende foragtelig. Jeg vil kun fremhæve to Punkter. Naar man er Mand, er det foragteligt ikke at bære sig ad som en Mand, ikke mandigt at træde Faren under Øine, vinde eller tabe afgjort, men see at skulke sig fra det. Og det er dobbelt foragteligt, naar man af Staten lader sig lønne for at indtage en styrende Stilling, og maaskee forresten spiller Styrende.

Og denne Taushed er foragtelig, fordi den er som beregnet paa at kunne betyde det Forskjellige, alt i Forhold til Udfaldet.

Verdslig Klogskab lærer: »med et Phænomen indlader man sig aldrig«¹. Og jeg skal vel sortere under Bestemmelsen: Phænomen; jeg er jo af disse Uensartetheder, som ikke have gjort deres Stræben maalbar for Embede o. desl.

-
1. Dette kan man læse i »Indøvelse i Christendom«, hvilken Bog beleiligt nu foreligger i 2det Oplag. (tilbage)

Altsaa man tier. Viser det sig da, at Phænomenet trænger igjennem – ih, bevares, man har jo Intet sagt, Ens Taushed var Respect, eller maaskee »christelig Resignation« – hvad Prof. Nielsen uheldigt spillede Martensen i Haanden, uden engang at iagttage den Forsigtighed, saa da i det mindste at lade Biskop Martensen tilbagekalde sine Grovheder; thi ellers er det en egen Ting med den christelige Resignation, der tier efter at have udøst alle Grovheder, en saadan Resignation er omtrent som den Anger over at have stjaalet, der beholder Tyvekosterne. – Viser det sig derimod, at Phænomenet ikke trænger igjennem – ja, saa var Ens Taushed Overlegenhed, hvad man, for at svække Phænomenet, søger, saalænge Udfaldet er kritisk, saa godt man kan at gjøre den til.

Hvor foragtelig er ikke en saadan Taushed, der i Stedet for at handle, vil see at afvente Udfaldet, for saa at tilsnyde sig, hvad Ens Taushed har betydet!

S. Kierkegaard.

Efterskrift

Det er, religieust, Sag jeg har at forfølge; derfor maa jeg gjøre, hvad jeg gjør, enten det personligt er mig med eller imod.

Jeg forstaaer meget godt, at naar man, i en saa ung Alder som Biskop Martensen, har – ja, naar jeg tænker paa det nye Testamente og Eden er det satirisk nok! – har været saa lykkelig (!) at gjøre en saa glimrende (!) Carriere (!), jeg forstaaer meget godt, at man saa kan ønske Ro (men det nye Testamentes Christendom er just Uro) for at nyde (men det nye Testamentes Christendom er at lide) dette Jordiske: de rige Indkomster, den høie Anseelse i Samfundet, Behageligheden af at have Indflydelse paa mange Menneskers Velfærd. Jeg forstaaer ogsaa meget godt (og dette tjener jo i een Forstand ikke til Biskop Martensens Forkleinselse), at Biskop Martensen ikke kunde ville være fræk nok til offenklaart med sit Navn og som Biskop, at erklære den officielle Christendom det nye Testamentes Christendom at være eller endog blot en Stræben i Retning deraf, og at han forsaavidt maatte (thi han gjorde jo rigtignok først et for Taushedens høist uheldigt Forsøg paa at tale) komme til det Resultat, at Taushed var for ham den eneste Udvei eller Udflugt. Men deraf følger ikke, at jeg tør tie til denne Taushed eller til, hvad den, om end afmægtigt, dog maaskee uforskammet tilsigter, at et Menneske, der af Styrelsen ganske særligen tidligt var udseet og langsomt blev opdragen til særlig Gjerning – og dette er mit Tilfælde – et Menneske, som med en i vore Forhold vel næsten eneste Uegennyttighed, Anstrængelse, Flid kun har villet Eet, skulde – maaskee ogsaa til Løn for, at han redeligt har fortaget at eftertrage det, christeligt, Mislige: Profiten, Rang, Titel, Orden osv. – komme til at gjøre Indtrykket af en Slags Skraaler, hvem den høie Geistlighed ikke fandt et Svar værd, saa den menige Mand, i Tillid til den høie Geistlighed, kunde mene sig berettiget til at slutte, at hvad denne Skraaler siger – det han siger er rigtignok, christeligt, den maaskee mest berettigede Indsigelse, som nogensinde er gjort! – er Vrøvl, hvad man jo allerede har søgt at faae anbragt. Det var i »Dagbladet«, en Anonym – formodenlig en Sjælesørger! Selv var han rigtignok saa god at indrømme mig »store Evner«, men han fik det dog sagt, at for den menige Mand stiller hvad jeg siger sig som »Vrøvl«. Retsindige, redelige samvittighedsfulde Sjælesorg: siig, at den menige Mand siger det – for at faae ham til at sige det! Jeg er imidlertid af en anden Mening, jeg

der dog maaskee ogsaa nok kjender den menige Mand. Thi ikke sandt, Du menige Mand, det kan Du meget godt forstaae – jeg mener, at just Du kan langt lettere og bedre forstaae det, end demoraliserede Præster og en fordærvet Fornemhed – ikke sandt, dette kan Du ypperligt forstaae, at Eet er at forfølges, mishandles, hudflettes, korsfæstes, halshugges o. D., et Andet, comfortabelt indrettet, med Familie, jevnt avancerende, at leve af at skildre, at en Anden blev hudflettet osv. – men dette er ogsaa en Forskjel mellem det nye Testamentes Christendom og den officielle.

Skulde der nu, som i Anledning af Prof. R. Nielsens Artikler, atter her, maaskee endog fra Norge, komme i »Berlingske Tidende« anonyme Artikler, der fraraade Biskop Martensen at indlade sig, saa vil vel efterhaanden Befolkningen forstaae, hvad Sligt har at betyde og være Biskop Martensen forbunden for det Bidrag, han kommer til at yde til den offentlige Moro ved Hjælp af anonyme Artikler, der fraraade ham at indlade sig. Eller skulde Biskop Martensen (hvad jeg hører skal være Tilfældet med enkelte Præster her i Byen) vælge, i en Kirke at sige Et og Andet: da er det ikke min Skyld, om det vel maa ende med, at man kommer til at lee i Kirken, thi, comisk betragtet, er denne Fremgangsmaade et høist værdifuldt Bidrag til at oplyse, hvad »Sandhedsvidnerne« forstaae ved at »vidne«.

*
* *

Man misforstaae mig ikke, som var det min Tanke med hvad jeg her skriver, at ville foranledige Biskop Martensen til en Discussion, menende, at saa vilde vi faae noget meget vigtigt og Belærende at vide. Paa ingen Maade; i saa Henseende er jeg væsenligen færdig med Biskop Martensen, veed godt, hvad her er inde. Nei, men Biskop Martensen er jo Kirkens øverste Geistlige; ham skyldes det, at det lykkedes mig at faae Ram paa dette om »Sandhedsvidnerne« – og, som jeg har sagt, det er, religieust, Sag jeg har at forfølge: derfor er det min Pligt at benytte ogsaa hvad der skeer, til at gjøre det synligt, saa Enhver, der vil see, kan see, 1) hvorledes det egenligen hænger sammen med disse »Sandhedsvidner«, at hvad der beskæftiger dem ikke er Sandheden, men at frembringe eller opretholde et Skin; 2) hvilke usle Midler der bruges, hvorfor det vel ogsaa vil ende med, at det mislykkes; 3) at Spørgsmaalet om det kirkelige Bestaaende ikke er religieust, men et Penge-Spørgsmaal, at det, der holder det Bestaaende, er de 1000 kongelig autoriserede Lærere, som holde paa det Bestaaende i Egenskab af Actionairer, der ganske rigtigt tie til hvad jeg taler om, thi jeg har jo ikke Magt til at tage deres Indkomster fra dem; 4) hvorvidt Den har fuldkommen Grund til og Ret i at være rolig og ubekymret, Den, der i Salighedens Sag stoler paa »Sandhedsvidnerne«.

Endeligen; hvad der for Sagen var det Ønskelige (og saa ønskeligt, at jeg mistvivlede om det; thi jeg var fuldkommen forberedt paa, at Biskop Martensen vilde lige fra Begyndelsen iagttage Taushed) er naaet. Det gjaldt om at faae Biskop Martensen blot een eneste Gang til at tale, for at hvo der vil see, kunde have en Maalestok for, hvad Kræfter han har, naar det kommer til Stykket. Det skete. Saa gjaldt det, om muligt, at forcere ham tilbage i Taushed. Det skete. Lad ham nu kun spille klog ved Taushed; naar man veed, hvad hans Talen har at betyde, veed man ogsaa, hvad hans Taushed har at betyde; han naaer ved sin Taushed maaskee og vel neppe nok at narre sig selv, men Ingen, der vil see – hvad han ærligt har fortjent.